

Bangha Béla SJ

Bangha Béla (1880-1940) jezsuita atya nevét valószínűleg még a legtöbb katolikus sem ismeri, holott tetemes életműve 1942-43-ban 30 vastag kötetben jelent meg. Teljes ismeretlensége már akkor is talány lenne, ha életében kizárólag csak írással foglalkozott volna. Erről azonban szó sincs. A két világháború közötti magyarság egyik szellemi vezéralakjának életútját a Katolikus Lexikon (SZ.I.T., 1993-) nagy vonalakban így összegzi (csak az általam lényegesnek ítélt részeket közlöm): Pappá szentelése után átvette a Mária Kongregáció folyóirat szerkesztését. Ugyanebben az évben hitvédelmi előadásokat kezdett. Két év múlva, 1912-ben megalapította a Magyar Kultúra folyóiratot. A kat. sajtó helyzetének előmozdítására megszervezte a Kat. Hölgyek Orsz. Sajtóegyesületét. A lelkipásztori munka elősegítésére létrehozta a Kisegítő Kápolna Egyesületet. 1917-ben szintén a katolikus és nemzeti sajtó pozíciójának javítására, ill. a liberális sajtó ellensúlyozására létrehozta a Központi Sajtóvállalatot (KSV) és részvényeket bocsátottak ki. A Tanácsköztársaság alatt művét tönkretették, menekülnie kellett. Hazatérése után újjászervezte a KSV-t. A KSV fenntartására 1922-ben szerte a világban, New Yorktól Mezőkövesdig kb. 100 városban tartott előadást. 1923-tól egy latin nyelvű folyóirattal az egész világ Mária kongregációit irányította. Mint hithirdető bejárta Olaszországot, Németországot és a Balkánt. Nemzetközi kongresszusokat szervezett és irányított. 1925-ben átvette a Magyar Kultúra és a Mária Kongregáció folyóirat szerkesztését. 1931-33-ban szerkeszti és kiadja a

korábbi Katolikus Lexikont 4 kötetben. Az 1938-as budapesti Eucharisztikus Világkongresszus fő szervezője. Ez az az esemény, amelyre a szentatya képviselőként mint pápai legátus hazánkba érkezik Pacelli bíboros, a későbbi XII. Piusz, aki 1956-ban – mint fentebb bemutatam – négyszer is szót emel mellettünk a világ közvéleménye előtt. „Luctuosissimi eventus” kezdetű enciklikájában kifejezetten meg is említi ezt az 1938-as Bp.-i világkongresszust, melyen egy életre szóló barátságot kötött népünkkel.

Látjuk tehát, minden ok megvolna rá, hogy nemzetünk Panteonjába állítsuk őt. Rehabilitációjára azonban várni kell még. Bűne kettős: hitvallóan katolikus és magyar hazafi volt, a szó legnemesebb értelmében.

Ami a rehabilitációt illeti, nincs kétség, erre még igen sokat kell várni. Bangha Bélát ugyanis antiszemitizmussal vádolják, amely ma, a XXI. század elején minden másnál nagyobb akadálya a jóváigazolásnak. Bangha páter azonban nem volt antiszemita, ahogyan Prohászka sem. Legalábbis nem a szó mai értelmében. Zsidóságról alkotott véleményével megmaradt a keresztény erkölcs keretein belül. Nézetei ezért természetesen ma is vállalhatók. Az már egy másik kérdés, hogy a háború óta mesterségesen szított túlérzékenység tapasztalható e témában, ez pedig nem teszi lehetővé a dolgok tárgyilagos, higgadt és elfogulatlan interpretációját.

Írásos életműve kincsesbánya azoknak, akik közérthető nyelvezettel megírt, de tudományos igényű keresztény illetve nemzeti apológiát keresnek. A liberális sajtóról és a mögötte álló hatalmi elitről írt esszéi időszerűségükből semmit sem veszítettek.

De most beszéljen ő. Az alábbiakban a kereszténység és a magyarság viszonylatát megvilágító, jellemzőnek mondható politikai írását közlöm. Előrebocsátom, hogy az általa használatos kifejezések egyikének-másikának jelentése kissé módosult, ami értelemzavaró lehet. Egy módszertani elv az olvasáshoz: érvelése nagyon pontos, és minden szónak megvan a maga sajátos helye és jelentősége, ezért esetleg többszöri olvasással jutunk el a teljes megértéshez. A kiemelések az eredeti szöveg sajátjai.

A nemzeti eszme és a kereszténység

(in.: Bíró Bertalan [szerk.], Bangha Béla Összegyűjtött munkái, Bp., SZ.I.T., 1942-43., XXVIII., 146. skk.)

A nemzeti eszme merőben emberi és pogány alapon nem egyéb, mint a földrajzi és történelmi, esetleg faji és nyelvi összetartozásnak érzete, mely a közös múltból, közös hagyományok és remények kultuszából, közös törvények és intézmények talajából meríti erejét. A keresztény nemzeti eszme ennél sokkal több, szentebb és nemesebb: az összetartozás érzetében az egymásra utaltaknak és egymáshoz tartozóknak Isten akaratán nyugvó erkölcsi egységét állapítja meg, ezt az egységet a keresztény erkölcsi és jogrend legfelsőbb szankcióinak védelme alá helyezi s az egy-nemzet gyermekeire nézve a keresztény szeretet parancsának fokozottabb gyakorlását teszi lelkiismeretben kötelezővé. Első pillanatra szembeötlő, hogy a „nemzeti” eszmének a „keresztény nemzeti” eszme legerősebb

hatványozása, legszentebb, örökebb s mindennél szilárdabb alapra helyezése.

A magyar nemzetnek óriási szerencséje, hogy a nemzeti eszme benne Szent István óta legmélyebb kapcsolatba került a kereszténységgel s mint *keresztény nemzeti* gondolat vésődött bele a nemzet fiainak lelkébe. Ez a keresztény nemzeti eszme volt közel egy évezreden át legbiztosabb támasza sokat szenvedett, sok vihart látott nemzetünknek. Nem ismeri a magyar történelmet, akinek bőven kell bizonyíthatnunk, mit köszönt nemzetünk nemcsak európai királysággá alakultában, nemcsak kulturális fejlődésében a kereszténységnek, de mit köszön neki állandóan akkor, amikor belőle meríti a nemzeti összetartozás, a nemzeti kultúrmisszió s a nemzeti jog legmélyebb szentesítését, legelpusztíthatatlanabb nimbuszát. A Szent István koronájának tisztelete, a szent király nagy gondolatainak észrevétlen tovalüktetése a legutolsó tanyai magyar szívében legjobban fejezi ki a nemzeti eszmének ezt a megdicsőülését az apostoli kettős kereszt fényében. A vörös zászló is nem ok nélkül volt egyformán ellensége a keresztnek és a háromszínű nemzeti lobogónak.

Ezen a keresztény nemzeti gondolon azonban szintén rést ütött a legújabb kor liberalizmusa és elkereszténytelenedése s *1848-tól kezdve törvényhozásunkban és államéletünkben sűrűn találkozunk a pogány-zsidó állami és nemzeti eszme dédelgetésével.*

Ez a nemzeti liberalizmus teremtette meg a „felekezetenküli” államot s az egyházellenes törvényeket; ez mellőzte lehetőség szerint egyre jobban a kereszténységnek az állam irányításában való szerepét. Ez dédelgette a zsidóságot s növelte naggyá köztünk azt a hazug, önző, tartalmatlan sovinizmust, mellyel nemzetiségeinket oly alaposan elhidegítettük magunktól.

A keresztény nemzeti eszme nem sovinizmus s amíg a liberális nacionalizmusnak nem adta át a teret, addig nemzetiségeinkkel a legjobb barátságban éltünk. A keresztény nemzeti gondolat nem jelenti más nemzetek sajátlagos értékeinek értelmetlen lebecsülését, sem a magunk erejének és nagyságának értelmetlen túlbecsülését. Nem jelenti a nemzeti nyelv kultuszának azt az ügyetlen és gyakorlatiatlan túlzását sem, amellyel nemzetiségeinknek faji és népi érzését oktalanul sértettük. De jelenti igenis azt a szent meggyőződést, hogy honfitársainkkal szemben Isten akarata szerint is *különösebb testvéri együttérzést* és tevékeny szeretetet kell tanúsítanunk, hogy a magunk igazi egyéni boldogulását is a *nagy nemzetcsalád erősítésével s boldogításával kell kiküzdenünk.*

A keresztény nemzeti eszme szerint a nemzet nem annyira faji, nyelvi vagy származási összetartozást, mint inkább ezeken a kapcsolatokon s a földrajzi és történelmi egybetartozáson alapuló magasabb, *kulturális és erkölcsi egységet* jelent. Ennek az erkölcsi és kulturális egységnek tagjai az idegen nyelvű polgárok és nemzetiségek is. Amint viszont *nem mindenki tekintendő azonnal teljes értékű polgártársnak, aki mégoly jól elsajátította is nemzeti nyelvünket.*

A keresztény nemzeti eszme végül nem ellentéte a *keresztény nemzetköziségnek* sem. A radikális és szocialista nemzetköziség hazaárulás volt s a nemzeti eszme tagadása; s ez kétszeresen erkölcstelen és esztelen dolog oly kicsiny nemzetnél, aminő mi vagyunk s háromszorosan esztelen akkor, amikor a közvetlen szomszédságunkban élő még kisebb nemzetek éppen a nemzeti eszme hatalmas lendítőerejéből merítik az energiát fokozottabb

fejlődésre s izmosodásra a mi kárunkra.

A nemzetköziség eszméjét emelni bálvánnyá, midőn körülöttünk, sőt határainkon belül, keleten, délen, nyugaton és északon a nemzeti eszme új birodalmakat teremtett, oly esztelenség és gonoszság volt, mely egymagában örök időre hazaellenesnek bizonyította kitermelőit: a liberalizmust és a szociáldemokráciát. Mindazáltal nemzetközi kötelességeink is vannak; nemzetközi viszonyokat s kapcsolatokat is kell keresnünk. A kultúra legértékesebb javai nemzetköziek és sok tekintetben nemzetközi ápolásra vannak utalva.

S főleg akkor, amikor a kereszténység ellenségei, liberalizmus, plutokrácia, szabadkőművesség és szociáldemokrácia nemzetközileg szervezkednek s szövök meg hálójukat a keresztény érdekek és gondolatok nemzetközi megfojtására, a keresztény eszmék s intézmények védelmére a nemzetközi keresztény szervezkedésnek is mihamar meg kell indulnia – politikai, gazdasági, pénzügyi, karitatív, művészeti, irodalmi és sajtótéren. A katolicizmusra, mint amely a maga világszervezetével, 280 milliónyi hívével, hatalmas intézményeivel s erős központi vezetésével amúgy is kész kerete a további nemzetközi szervezkedésnek, e téren különösen nagy feladatok várnak s örömmel értesülünk róla, hogy külföldön máris élénken kezd bontakozni a katolikus internacionálé nagyarányú tervképe.

<http://orvosl.hu/magyar.html#bangha>